

загрозу для когось іншого (наприклад, підліток розповідає про домашнє насильство, але благає нікому не казати, бо буде гірше). Порушити таємницю означає зруйнувати довіру клієнта й професійну етику, промовчати – піддати когось ризику.

4. Дилема емоційного залучення.

Працюючи з кризами, важко не перейти межу «фахівець-клієнт», коли виникає спокуса допомогти власними коштами, пустити переночувати, вирішувати проблеми клієнта у свій вихідний тощо. Однак при цьому соціальний працівник руйнує професійні кордони, поступово стирається межа між роботою та особистим життям, а коли ресурси закінчуються, настає миттєве і важке емоційне вигорання, що супроводжується розчаруванням у людях.

Коли етичний тиск на соціального працівника стає надмірним, психіка вмикає захисні механізми, які часто деформують професійну поведінку. Наприклад, фахівець починає бачити в людях не живі долі, а «кейси», «справи» чи «набір документів». Це спосіб сховатися від болю клієнта.

Таким чином, емоційне вигорання через етичні дилеми руйнує професійну ідентичність фахівця, його не можна подолати простим відпочинком. Тут потрібна системна підтримка через супервізію та чіткі інституційні алгоритми, які знімають з одного працівника відповідальність одноосібного прийняття важливих етичних рішень.

Список використаної літератури:

1. Лещук Г.В. Етичні дилеми у теорії та практиці соціальної роботи. *Соціальна робота і соціальна освіта в умовах сьогодення: проблеми та перспективи розвитку : колективна монографія*. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2023. С. 225–254.

2. Нохріна І.С. Профілактика емоційного вигорання соціальних працівників за допомогою мультимодальної моделі BASIC Ph. *Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегічні орієнтири освіти та реабілітації в умовах воєнного стану та повоєнного часу: проблеми, рішення, перспективи», присвяченої 10-річчю комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради*. 2025. С. 512–514.

3. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. К: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2025. С. 325.

Галина Лещук,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи та
соціальної педагогіки,
Тернопільський національний педагогічний

Ірина Ремез,
магістрантка ОПП «Соціальне адміністрування у громаді»,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль

РЕАБІЛІТАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У ВІДНОВЛЕННІ СУБ'ЄКТНОСТІ ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД НАСИЛЬСТВА

У статті заактуалізовано проблему реабілітації осіб, постраждалих від насильства, зокрема, через повернення їм суб'єктності, автономності у прийнятті рішень, відновленні контролю за власним життям.

Ключові слова: соціальна робота, реабілітація, особи, постраждалі від насильства, суб'єктність.

Насильство часто тлумачать як використання фізичної сили або влади людьми для заподіяння шкоди та приниження іншим через приниження, біль, нанесення травм, пошкодження майна та, зрештою, смерть, а також руйнування безпечного для життя середовища суспільства [2].

Особи, які пережили насильство (далі – ОПН) часто стикаються з численними труднощами. Поряд з фізичними та психологічними травмами, які можуть вимагати невідкладної та довгострокової медичної, психологічної, соціальної допомоги, постраждалі можуть нести матеріальні збитки через неспроможність повноцінно працювати, а також можуть зіткнутися з остракізмом у громадах з високим рівнем звинувачення жертв. Реінтеграція ОПН – це процес роботи з постраждалими, щоб підтримати їх у психологічному, соціальному та фінансовому плані, щоб повернутися до своєї родини та місцевої громади або до альтернативного комфортного середовища, де вони почуватимуться безпечніше. Це передбачає і роботу з громадами, щоб забезпечити їхню готовність прийняти постраждалих та допомогти захистити їх від насильства та стигми. Попри актуальність проблеми, реабілітації та подальшій реінтеграції ОПН часто приділяється недостатня увага, проте це критично важливий крок, який дозволить їм жити своїм життям після насильства [3].

Одним із найбільш негативних наслідків для ОПН є втрата контролю за власним життям, фіксація в статусі жертви. Людина перестає управляти своїм життям, втрачаючи таким чином суб'єктність. Завданням соціального

працівника є застосувати увесь можливий інструментарій для відновлення цієї суб'єктності. Повернення суб'єктності, що є частиною процесу девіктимізації – це важливий етап в подоланні травми, оскільки насильство завжди спрямоване на пригнічення волі та контроль.

Часто люди після пережитої травми мріють лише про те, щоб повернутися до того життя, яке мали раніше. Проте для фахівця справжня реабілітація – це значно більше, ніж просто адаптація чи відновлення колишнього життєвого устрою. Головна мета полягає в тому, щоб допомогти людині знову стати господарем своєї долі, навчитися самостійно керувати майбутнім, реалізовуватись у професії, родині та особистих стосунках. Важливо пробудити в особистості внутрішні ресурси, бажання змінюватися, розвиватися та стійко приймати нові життєві орієнтири й несподівані виклики [1, С. 37].

До основних напрямів девіктимізації постраждалих від насильства відносять: зниження рівня тривожності, подолання комплексу неповноцінності, відмова від непродуктивних захисних стратегій, розвиток навичок ефективної комунікації, формування резильєнтності, самоствердження через конструктивну поведінку та спілкування, розвиток уміння адекватно оцінювати життєві ситуації, розвиток самостійності та гнучкості при вирішенні завдань; подолання стану безпорадності та залежності від оточуючих, формування здатності позитивно сприймати себе та життя, мінімізація страхів та негативних переживань.

Реабілітаційна робота в напрямку відновлення суб'єктності ОПН включає:

1) психологічну компенсацію, яка націлена на відновлення або створення в ОПН почуття внутрішньої стабільності та самоприйняття у зв'язку з переживанням безсилля у важких життєвих ситуаціях;

2) психологічну реабілітацію, спрямовану на реорганізацію та оптимізацію соціально-психологічного середовища ОПН, приведення її можливостей у відповідність до потреб та цінностей, подолання конфлікту потреб з наявними можливостями);

3) соціально-психологічну адаптацію та гармонізацію особистості, спрямовані на формування тих якостей та рис, що сприяють успішній соціальній інтеграції особи у різні сфери життєдіяльності.

Отже, ефективна і вчасно проведена реабілітаційна робота допомагає ОПН одужати та реінтегруватися в суспільство. Реабілітація охоплює соціальні, освітні, медичні та професійні заходи, навчання, терапію та психосоціальну підтримку, щоб повернути людей до здорового та нормального життя. Для постраждалих від домашнього насильства

реабілітація стає рятівним колом, що пропонує вихід з кола насильства та шанс відновити зруйновану самооцінку. Реабілітація ОПН та жорстокого поводження є вирішальним аспектом сприяння справедливому зціленню та соціальній гармонії [2].

Список використаної літератури:

1. 1. Соціально-психологічні технології відновлення особистості після травматичних подій : практичний посібник / [Т. М. Титаренко, М. С. Дворник, В. О. Климчук та ін.]; за наук. ред. Т. М. Титаренко. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2019. 220 с.
2. [Rehabilitation After Abuse and Violence. URL:
https://www.scribd.com/document/897535942/Rehabilitation-after-abuse?language_settings_changed=English](https://www.scribd.com/document/897535942/Rehabilitation-after-abuse?language_settings_changed=English)
3. Support the reintegration of survivors. URL:
<https://www.spotlightinitiative.org/support-reintegration-survivors>

Руслан Новгородський

*канд. пед. наук, доцент кафедри соціальної педагогіки
і соціальної роботи,
Ніжинського державного університету
імені Миколи Гоголя,
м. Ніжин*

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ДО РОБОТИ З ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Автор дослідження розглядає особливості підготовки фахівців соціальної сфери щодо роботи з профілактики девіантної поведінки підлітків в умовах цифровізації. Розкрито основні аспекти професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з підлітками різних цифрових форм девіантної поведінки. Визначено зміст та структуру підготовки фахівців, що включає формування медіаграмотності, оволодіння інструментами цифрового моніторингу та методами психолого-педагогічного впливу у віртуальному просторі. Акцентовано увагу на важливості поєднання традиційних методів соціальної роботи з інноваційними цифровими технологіями (превентивні вебінари, соціальна реклама в мережі, онлайн-консультування).

Ключові слова: соціальна робота, профілактика, девіантна поведінка, підготовка соціальних працівників, підлітки, цифровізація.